

ATATÜRK VE TARİH TEZİ

Âfet

Türk Tarih Kurumu Asbaşkanı

Atatürk, Türkiye için bir tarih devridir. Türkiye Cumhuriyeti tarihi Onun kurmasıyla başladı. Memleketi kurtardı, cumhuriyeti kurdu, onu on beş yıl en verimli idaresiyle yaşattı, büyük işlerinin üzerinde milletin sevgi halesi içinde ebediyete intikal etti.

İnönü Onun için diyor ki:

«Devletimizin bânisi ve milletimizin fedakâr, sadık hâdimi, insanlık idealinin âşık ve mümtaz siması eşsiz kahraman Atatürk! Vatan sana minnettardır.»

Bu cümle herşeyin ifadesi değil mi?

İlâve ediyorum, Türklük tarihi O büyük başa minnettar.

O Türkiye için bir tarih yaptı. Türklük için ise tarih yazdı. Bu tarih yazmasında Onun yazıcısı ve beraberce okuyanı oldum. Tarihte talebesi idim. Beraber okuduğumuz kitaplar sayısızdır. Bu çalışma 1929 da başlar. Türk Tarih Kurumu bu çalışmalar neticesinde doğdu. Kurum ilk kongresini (1931) Onun yakın alâkası ve takibi altında başardı. Türk Tarih tezi ilk olarak bu kongrede ortaya atıldı ve münakaşa edildi. Memleketin bütün tarih muallimleri, tarih âlimleri, bunda hazır bulundular. Mekteplerin dört ciltlik tarihi bunun sonunda meydana geldi.

Türk Tarihinin Anahatlarını ve Türklerin medeniyete hizmetlerini tetkik etmek ve yazmak vazifesi Tarih Kurumunun başlıca işi olarak Atatürk tarafından verildi.

Hafriyat işleri Onun teşvik ve himayesiyle başarılıydı. Hasta yatağında, dahi, Türk Tarih Kurumunun işleriyle alâkadar olmaktan zevk duyardı. Bir gün Trakya höyüklerinde son çıkan eserlerden bahsetmiştim, o kadar alâkadar oldu ki, «o çıkan eserlerden bana getir göreyim» diye arzu gösterdi. Birkaç parça eşyayı müzeden alarak Saraya getirdim. Bay Fethi Okyarla görüşüyordu. Eşyaları istedi, hepsini birer birer gördü. «Devam ediniz, memleketimizin kültür tarihi zenginliğini daha çok bulacaksınız» diyordu. Onun son gördüğü kitap ta «Belleten» oldu.

15, Birinciteşrin 1938 cumartesi akşamı idi. Saat 7 ile 8 arası beni çağırttı. «Bu akşam kendimi daha iyi hissediyorum. Ankara'ya yakında gidebileceğimi ümit ediyorum» diyordu. Çok sevinmiştim. Yine Tarih Kurumunun faaliyetinden malûmat almak istedi. Doktorların tavsiyesine göre kendisini çok yormamak istiyordum. Kısaca istediği malûmatı verdim. Bu meyanda Belleten'in yeni çıkan nüshasını da söylemişim. «Onu getir görmek isterim» dediler. Belleten'in 5/6 sayılı nüshasını eline alarak yazılarına bir göz gezdirdi, ve memnuniyetini beyan etti. İstirahat etmesi için kendisini yalnız bıraktım.

Böylece Atatürk'ün son gördüğü kitap «Belleten» oldu.

«Belleten» adını O koymuştu. Bu mecmuaya «Atatürkü dinlerken», diye bir köşe açmışım. O yazılar Onu dinlediğim gibi Belleten sayfalarına geçti. Bugün Onu dinlemekten mahrum oluşumun acıları içindeyim. O sesi ki ben senelerce işittim ve dinledim. Artık Onu işitmekten duyduğum ıstırapı çekiyorum. Çünkü Onun gür ve daima hâkim olan sesi kulaklarımda çınlıyor. Her dakika Onu işitir gibiyim.

Onun son günlerini hatırlamakla bu yazıma başladım.

Onun için ne kadar yazsam, bütün duygularımı, bildiklerimi, işittiklerimi bitiremem.

Bu yazımla, Atatürk'ün tarih tezi üzerindeki ilk çalışmalarını hatırlamak istiyorum. 1928 yılında, fransızca coğrafya kitaplarının birinde, Türk ırkının sarı ırka mensup olduğu ve Avrupa zihniyetine göre ikinci «secondeire», nevi bir insan tipi olduğu yazılı idi.

Kendisine gösterdim. Bu böyle midir? Dedim.

«Hayır, olamaz, bunun üzerinde meşgul olalım. Sen çalış»,

Dediler.

Ben tarih okutma vazifem icabı olarak 1929 da çalışmağa başladım. Tarih sahasında çıkmış en yeni kitapları Atatürk getirtti. Bunlarla yeni bir kütüphane kurmuştu. Memlekette tarihle uğraşanları etrafına topladı. Herkesten bir fikir dinliyorduk. Her vekil ve meb'us arkadaşları Atatürk'ün yanından çıkarken yeni bir kitap koltuğunda oluyordu. Onların hulâsaları toplanıyor, Atatürk kendi okuduğu kitaplarla beraber bu hulâsaları tetkik ediyordu. Çalışma uzun ve ekseriya fasılasızdı.

«Türkler bir aşiret olarak Anadoluda imparatorluk kuramaz. Bunun başka türlü bir izahı olmak lâzımdır. Tarih ilmi bunu meydana çıkarmalıdır», diyordu. Etiler Anadolunun en eski

devlet kuranlarından biri olduğu için, Onun zihnini en çok işgal eden bir bahisti. Acaba, Akdenizin kaybolmuş ve yaşamış olan eski medeniyeti ile, Türklerin alâkası nedir, suali sık sık tetkike vesile veriyordu. Dünyanın muhtelif yerlerinde, bilhassa Türkiyede otokton halk ve medeniyet getiren halk kimlerdir? Türklerin cihan tarihinde ve medeniyet âleminde rolleri nedir?

Bu sorulara cevap vermek kolay görünmüyordu.

«Hakimiyeti Milliye» (Ulus) Matbaası bu sorulara cevap veren ilk notları bastı.

Türk Tarihinin Anahatları kitabı bir cilt halinde bunu takip ederek basıldı. Yalova kaplıcalarında Türk Tarih Kurumunun hazırlanan üyelerine Atatürk bizzat riyaset etti. Anahatları kitabı bu müzakereler neticesinde hazırlanıp basılmıştır.

Atatürk, bütün Türk tarihçilerini bir kurum etrafında topladı. Onu kendi yüksek ve yakın himayesinde hükûmetin büyük yardımında yaşatmak ve çalıştırmak istiyordu. O zaman Başvekil olan Reiscümhur İsmet İnönü bu çalışmaların yakın şahidi oluyordu. Hükûmet işlerini konuştukları vakit, iki şef arasında tarihi meseleler de yer alıyordu.

Atatürk büyük devlet işleri arasında mühim bir zamanını bizzat tarihi etüdler yapmak için ayırmıştı. Çünkü O, bizzat tarihten büyük intibalar ve dersler almıştı. Kurtardığı Milletinin büyük işler yaptığına kani idi. Kurduğu devlet gibi nice devletlerin Türkler tarafından kurulduğunu ve tarihte yaşadığını görüyordu.

Büyük devletler kuran ecdadımız büyük ve şümüllü medeniyete de sahip olmuştur, bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur, diyordu. Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır. O yakın bir tarihte göç etmiş olmakla bu vatanın hakiki sahibi olamaz. Bu fikir tarihen, ilmen yanlıştır. Türk brakisefal ırkı Anadolu'da ilk devlet kuran bir millettir. Bu ırkın kültür yurdu ilk zamanlarda, iklimi müsait olan Ortaasyada idi. İklim tabii şartlar dahilinde değişti.

Taşı cilâlamağı bulan, ziraat hayatına erişen, madenlerden istifadeyi keşfeden bu halk kütlesi, göç etmeğe mecbur kaldı. Ortaasyadan, şarka, cenuba, garpte Hazer Denizinin şimal ve cenubunda olmak üzere yayıldı. Gittikleri yerlere yerleştiler, kültürlerini oralarda kurdular. Bazı mıntakalarda otokton oldular, bazılarında otokton olan diğer bir ırk ile karıştılar. Avrupada tesadüf

ettikleri ırk tipi dolikosefal idi. İrak, Anadolu, Mısır, Ege medeniyetlerinin ilk kurucuları Ortaasyalı brakisefal ırkın mümessilidir. Biz bu günkü Türkler de onların çocuklarıyız.

İşte Atatürk'ün tarih tezi kısaca böyle hulâsa edilebilir.

Hasta yatağında bir gün yine Tarih ve Dil Kurumlarının çalışmaları üzerinde durmuştu.

«Tarih tezi olgunlaştı, onun üzerinde yürümek, durmadan çalışmak lâzımdır. Bazı imansızlar olabilir, bunlar yol kesenlere benzer; aldırmayınız., diyordu. Dil üzerinde ben daha çalışmak isterim. Diye de ilâve etti.

Atatürk Milletine büyük inkılâplar hediye etti. Bu inkılâplardan biri de tarih üzerinde oldu. Onun kısa tarihçesi budur, O fani bir insan olarak tabiatın ezeli kanununa tâbi oldu. Fakat yarattığı eserlerle Türk Milletinin kalbinde yaşıyor ve yaşıyacak. O Türk kültür tarihinin yapraklarını doldurdu. Tarih Onun eserleri için yapraklar açıyor.